

Podučne stvari.

Telovadno in boriteljsko imenoslovje.

Sestavil Ivan Z. Vesely, načelnik „Sokola“ ljubljanskega.

(Dalje.)

G.

Gabelgriff, medprijem.	Gleichhandig, obe roki ob enem.
Galopplauf, dir.	Gleichschultrig, obe rame ob enem.
Galopplausen, dirjati.	
Galoppsprung, skok v diru.	Gleichseitig, enakostranski.
Gang, hoja (pri borjenji: tečaj).	Gleitbahn, drsa.
Gangcontrafechten, tečaj prosti.	Gleiten, drsati.
Ganz, cel.	Glied, člen.
Ganze Wendung, cel obrat.	Glocke, zvonec.
Gebrauch, običaj.	Goldfinger, prstenjak.
Gefäss, ročaj.	Graben, prekop.
Gefässknopf, jabelko.	Grätschabschwung, odkolebljej v kreči.
Gefechtsebene, ravnina borjenja.	Grätschabsprung, krečni odskok.
Gefechtslinie, pologa borjenja.	
Gegen, proti.	Grätsche, kreča.
Gegenhieb, protisek.	Grätschen, krečiti.
Gegenzug, protihoja.	Grätschschwebe, krečni pomol.
Gehen, iti, hoditi.	Grätschsitz, krečna seja.
Genick, zatilnik.	Grätschsprung, krečni skok.
Genickhang, pobesa na zatilniku.	Grätschwippen, kolebati v kreči.
Genickstehen, stoja na zatilniku.	Griff, prijem (pri borbi prijemlje).
Ger, kopje.	Griff, držalo.
Gerade Finte, ravna lest.	Griffwechsel, menjava prijema.
Geräthübungen, vaje na orodji.	Grundstand, navadna stoja.
Gesicht, lice.	Grundstellung, navadni nastop.
Gewöhnlicher Gang, navadna hoja.	Gruppe, skupina.
Gleicharmig, obe rami ob enem.	Gruss, pozdrav.
Gleichbeinig, obe nogi ob enem.	Grüssen, pozdraviti.
	Gurt, pas.

(Dal. prih.)

Ozir po domovini.

Stare Fužine v Bohinji.

Zabavno berilo.

Kje vendar so te Stare fužine? utegne popraševati kak šolskoučen Ljubljčan. Bohinec mu odgovori: Na sredi zemlje, ako greš za solncem proti zahodu čez Tomin dalje in dalje, prideš, če imaš urne noge, v 4 letih čez Radoljico, Lesce in štenge do nekega jezera blizu Triglava, in da se prepričaš, ali je Triglav res sredi zemlje, skusi hoditi na vse kraje svetá in zmeril bodeš, da so Stare fužine na vse kraje okoli zemlje enako oddaljene, pot je tje in nazaj gredé ravno enoliko korakov dolg. — Drugi popraša morebiti: od kod so te visoke goré: Bohinec mu pové to-le pravlico: sedmi dan stvarjenja svetá je Bog ogledoval zemljo; nekoliko kamenja je Božjemu mojstru ostalo, nabaše ga v žakelj, pa ga naloží na svoje močne rame. Gospod hodi po zemlji in stavi meje med narodi; žakelj se pretrga in Triglav se zasadi globoko v zemljo, tako, da ga ni mogoče izrjavati, in ta visoka gora je zdaj tukaj. — Blizu Starih fužin je Bohinsko jezero. Po njem se v čolnu peljaje k „Savici“, praša bistrumna gospodičina: čujte, ribič, to jezero je eno uro dolgo, pol ure široko, 200 oralov, le štiri manj, mu je površne planote, in tam-le pod skalo je do dna 80 sežnjev globočine: koliko škafov vode je vendar v tem jezeru? Bohinec odloží veslo, nabaše si pipico, ukreše gobo, prižge tobak in puhne kake trikrat dim, — obriše si

usta in jo počasi zarobi tako-le: „en škaf, ko bi bil ta dovelj velik“.

Zdaj pa veste za kraj, kje da so Stare Fužine in Bohinca poznate po kratkem pa bistrumnem odgovoru. Po podobi je pa Bohinec lepo ravno zraščén, visoke postave, obraza možatega, zakrivljen nos ima in bistre oči; nošo ima navadno kranjsko in za klobukom peró.

Kako se Bohinec preživi? — Živina mu daje pi-jačo in obleko, iz rude pa dela denar, za ktere- ga ku- puje vsakdanji kruh. Posebno lepi denar pa Stare fu- žine dobivajo za tukaj kopani Bohinar, ki so ga Nemci krstili „Wocheinit“, to je, žveplenokislo apno, iz ktere- ga krojijo Aluminium, ktere- ga 1 funt veljá 80 gold. Po Bohinu na več krajih sledijo to žlahno ka- menje, ktero kopati imajo pa pravico le „bratje Loe- wig“ iz Vratislava (Breslava), in to do l. 1885. Srenja dobiva za vsak cent odpeljanega kamenja 3 krajc., več rudokopov služi lepe groše in vozači do Lesec imajo dobro plačilo. In tako je Božja miza tudi pod Trigla- vom dobrotljivo za goste pripravljena in resnica so Vodnikove besede:

Glej, stvárnico vse ti ponúdi,
Iz rok ji prejémat' ne mudi!

Slovenske uganjke

in njihov pomen za slovensko mitologijo.

Spisal Davorin Trstenjak.

I.

*Šilo bodilo, po sveti hodilo,
Ni pilo ne jelo, pa vendar živeló.
Kaj je to?*

Slovaci in Slovenci kraj Mure imajo zagonetko: „Šilo bodilo, po sveti hodilo, ni pilo ne jelo, pa ven- dar živeló“ — kaj je to?

Vprašani odgovorí: solnce; ako pa ne vé, se mu pové, da je solnce.

Bodeče solnčne žare so poganski narodi pri- merjali šilu in bodilu. Bodilo se rabi tudi v po- menu „Stachel“, v Slavoniji pa bodva znači trisu- lico, Dreizack, tridens. Iz te paralele solnčnih žarov z bodili se razjasnuje, zakaj je bil pri Persinih bogu solnca Mitri jež posvečen.*) Stari Polaci so zarad tega solnce naravnost imenovali Boda. Poljski nabi- rovalec narodnih pesmi in povesti Žegota Pavli javlja, da po stari kroniki (Aq. Pol. B a St. Sczyg. Kr. 1663. str. 120), ktera govori o založenji kloštra Lysiagóra, je na tej gori najprvo stal poganski tempelj, ki je bil posvečen Ladi, Bodi in Leli (poświęcona trzem bał- vanom zwanim: Lada, Boda, Leli.¹⁾

Da so božanstvo Boda starodavni Slovani zelo častili, pričujejo imena po tem božanstvu sprijeta. Tako v fari male Nedelje na Štajarskem imamo vas: Bodi- slavci. Imé Bodislav je nosil nek staromoravski plemič. Zraven teh nahodimo imena: Bod, Boda, Bode, Bodej, Bodeš, Bodeta, Bodina, Bodin, Bodevoj, Bodula v starobolgarskih, poljskih in hr- vatskih listinah.²⁾

*) Da je tudi Slovanom jež služil za simbol solnca, pričuje uganjka:

Jaz sem jež,
Vsega sveta knez (primeri solnce: car, knez, vladika, beli Ban).

Imam za pocelico (kučmo, Kopfbedeckung)
Ostro bodalico.

Znana je na Hrvatskem in Štajarskem kraj ogerske meje. Zato solnčna božanstva med retranskimi spomeniki imajo bodaste ši- šake na glavi.

¹⁾ Žeg. Pauli Pies. lud. poljsk. str. 17. ²⁾ Moroškin, Imeno- slov, sub nominibus.

Na noriških in panonskih spomenikih sem doslé le dve podobščini našel z bodvo (Dreizack), in sicer iz stare Solve in Aquae jassiae. Prvi spomenik je vzidan v steno knezoškofovskega grada Sekava. Moška podoba drži v desnici trisulico, zraven stoji pes, simbol moči. Na spomeniku iz: „Aquae jassiae“ — varaždinskih toplic, pa krilat mladeneč stoji na ribokonji v desnici držeč — trisulico.¹⁾ Da to ni kje predstava Tritona, Poseidona ali Neptuna, pričajo krila, ktera le ima solnčni bog za atribut, nikdar ne pa božanstvo vodâ in morja. Solnce s svojimi žari prebodne zimsko meglovje in ledovje na vodah, stori vode prikladne za brodarenje, zato postane bogom vožnje po morji in rekah, in varuh trgovcev. Tako Apollo Delphinios na Delosu in v Kreti, in tudi severno-slovanskemu Svetovitu so trgovci prvlje darovali, nego so se spravili na morje. Bistroumni Ottfried Müller²⁾ je dokazal, da dosti starogrških predstav, ktere so imeli za Poseidonove, spada v mitus Heliosa, on je Sol marinus Rimljanov. Zraven še trisulica utegne simbolizovati trojno oblast solnčnega boga na nebu, na zemlji in pod zemljo. Vsakako predstava moške mlade podobe s perotima na hrbtu in trisulico ne more spadati v Poseidonov mitus, ker ta se je predstavljal kot starec, in nikdar brez perot. *)

(Dalje prihodnjič.)

Národne stvari.

Slovenci.

Spisal dr. Vinko Fereri Klun.

(Dalje in konec.)

Popis obredov in praznikov pri Slovencih začnjam tadani dr. Klun s sledečimi besedami: Na-dejam se, da ta predmet sočutje najde pri vseh slovan-skih naših bratih, in da trud moj bode kolikor toliko pripomogel k zbujenju in vkrepljenju občeslovan-skega soznanja in edinstva.

Popis svečanosti novega leta in potem pred-pust sklepa s sledečo opazko: V obče so Slovenci, kar se tiče pripravnosti in umenja radovati se in na-pravljati vesele praznike, jako podobni ostalim južnim Slovanom in Rusom.

Potem popisuje „kolednike“ ter na zadnje do sle-dečega zaključka pride: Brez dvombe je, da slovenski in občeslovanski obredi in pripovedke imajo v sebi čudo veliko množstvo indiških basen (mit), in zatoraj jaz temeljito izučenje indiške mitologije in sanskrit-skega jezika za jako važno cenim zarad starodavne zgodovine Slovanov. Tesna zveza slovanske mitologije z indiško se vleče kakor rdeča nit po vseh obredih Slovanov. To odreči morajo samo tisti, kteri ne po-znajo niti unega niti tega.

O staroslovanskem božanstvu Kurentu piše to-le: Slovenci tudi še sedaj verujejo v Kurenta, in ga še šaljivo imenujejo „sveti Kurent“; on se predstavlja kakor zvit in vesel škratelj, zmirom z gosli ali pišča-lami v roci, s kterimi vsacega lahko na ples spravi. On ozdravlja bolne z igro na goslih; daje revežem oblačilo in hrano, ki jo bogatinom krade; z eno be-sedo, to je božanstvo veselja, ktero povsod zadovoljstvo

in srečo razširja. Razume se, da je to božanstvo na svetu mnogo neumnosti napravilo, zatoraj je bil satan poslan, da bi ga bil vjel. Al Kurent je samega satana ogoljufal. On je namreč tako sladostno na svojih goslih zaigral, da se je hudič, akoravno nevoljno, ustavil ter ga poslušal, potem je pa začel malo po malem men-cati z nogami, in nazadnje se je spustil v tak bešeni ples, da si je vse nohte odkrhnul. Potem ga je Kurent še v tak gost grm spravil, da si je satan vso dlako in kožo odrl; na to pa je satan Kurenta prav ponižno prosil, naj neha, ter mu je obljubil, da ga pusti v pokoji.

O začetku novega leta in o dotični svečanosti pri starih Slovanih beremo v tem članku to-le: Stari Slo-vani so novo leto začeli meseca marca (sušca), in stari običaj „bojevati se s smrtjo ali sè zimo“ se tudi pri nas Slovencih nahaja, čeravno malo drugače nego pri starih Germancih in severnih Slovanih. Grimm (slavni nemški učenjak) jako malo pozna obrede in običaje južnih Slovanov, kajti on trdi, da tega običaja pri njih ni bilo. Zatoraj, ker je Grimm avtoriteta, kar se tiče mitologije indoevropske, in tudi neizmerno bolje Slo-vane pozna kakor vsi ostali Nemci, bilo bi jako ko-ristno, da bi se Grimmova mitologija, kolikor se južnih Slovanov tiče, malo pregledala in popravila. To malo odstopljenje se mi je tem boljše nužno zdelo, ker so Nemci vsikdar precej gotovi, vse Slovanom odreči, ne davaje sebi truda, da bi se malo поближе soznali z „divjaki — Slovani“.

Pri nas sredi posta pravijo, da se „baba žaga“, in to je ravno isto, kar se je imenovalo in se še ime-nuje pri severnih Slovanih „boriti se sè zimo“ ali „iz-gnati smrt“.

Potem popisuje pisatelj praznik na čast spomladi, kteri se tudi praznik „zelenega Jurija“ zove. Zani-miva je pesem na „zelenega Jurija“, ktera se pri tej priliki v nekterih krajih poje.

Zelenega Jurija vodimo,
Zelenega Jurija spremamo,
Da naše čede pasel bo,
Če ne, ga v vodo sunemo.

O kresu pravi pisatelj sledeče: Eden iz najvaž-nejših dni v letu je pri Slovencih praznik sv. Janeza Krstnika; glavno ulogo igrajo trikrat kresi. Kamor-koli takrat pogledaš od Urala do atlantičnega oceana, od Grške, Italije in Ispanije do Angleške in severnih držav, povsod po Evropi se čas najvišje visote solnca za najslavnejši praznik čisla; povsod imajo ti svečanosti enake črte in eno in tisto osnovno misel. Akoravno so se nekteri potrudili dokazati, da „Iva-novski ognji“ nimajo nič občnega s poganstvom, in da so iztekli iz duha kristijanskega bogoslužjenja, je vendar sedanje stoletje to misel popolnoma opovrglo. Kristijanstvo je iztrebilo malike, al izkoreniniti v na-rodu ljubav k ustanovljenim v čast njih praznikom ono ni moglo. Ker pa je sv. Janez Krstnik predteča svetá kristijanske vere, tedaj je bilo zedinjenje praznika sveta ali solnca s kristijanskim praznikom jako lahka stvar.

Nazadnje popisuje pisatelj božič ter tudi o bo-žiču starih Slovanov sledeče pravi:

Pri Slovanih-poganih je bil „božič“ božanstvo go-stoprimstva in domačega miru. On se je predstavljal v podobi nazega mladenča, belo povezko okoli ledja, stoječ na kupu trstja, zraven njega je ležal pes pa mačka — znamenje miroljubja, v pravi roki je imel vrček z vinom, v levi mošnjo z denarji, lasje so bili spleteni v krogle kite in z rožami okinčane. Praznik v čast tega božanstva, to je, v čast domačega miru, se je obhajal v čas zimskega solnčnega povrata in je trajal celi teden. V vsaki hiši je stalo miza, pokrita s plat-

¹⁾ Slike hranim v svoji mapi. ²⁾ Aegin. str. 27—29.

*) Vendar božanstvo Boda, ktero se najde v družbi Lade, bo-ginje mladoletne zemlje, Lela, priimek solnca v litovski mitologiji, toda tudi v slovanski, utegne biti priimek Peruna, boga groma in bliska, ker tudi blisk ima bodečo lastnost, zato tudi so mu v arjan-skih mitih: trisulica, bodva, burkla in strela in druga bo-deča orodja, — atributi.

Slovenske uganjke

in njihov pomen za slovensko mitologijo.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Dalje.)

II.

*Zlat kolovrat,
Vreteno spleteno,
Na motovilo
Dekla mota svilo (žido).*

Kaj je to?

Tudi ta uganjka, znana med Ščavničarji, je ostane mitičnih nazorov. Uganjka pomeni solnce. Teh nazorov ne najdemo samo pri Rusih, nego tudi pri Finih, Nemcih in starih Grkih.

Po starodavni Eddi se nebo veli vetrov tkalec „Windweber“, in mesec in solnce predeta nebeska oblaka — megle, oblake. Stari narodi so si mesceve in solnceve žari mislili kot niti, solnčno kolo pa kot kolovrat in vreteno. Učeni Castrén piše o tem nazoru: „Die Vorstellung vom Weben gründet sich offenbar auf die Aehnlichkeit, welche die Strahlen der Sonne, des Mondes und der Sterne mit dem Aufzug des Gewebes haben“.

Nemške narodne povesti govoré o devici „Jungfer Mundelos“, ktera mutasta prede v hosti (oblakov), in pričakuje rešitve. To ni druga, nego pozimi v meglah skrito solnce. Slovenci tako imenovane „Sommerfäden“ imenujejo devico Marije prejo, ker devica Marija je v pogansko-krščanskih legendah zasela solnčno boginjo. Grška boginja lune Artemis, sestra solnčnega boga Apolona, se veli: *χρυσήλατος*, in ima zlato vreteno za atribut, — dokaza po takem dovolj, da tudi pri Grkih so vladali nazori luno in solnce misliti si kot nebesko preljo.¹⁾

III.

*Zlata raca
Tam kobaca,
Žiba, žiba,
Kliče s hriba.*

Kaj je to?

To uganjko sem čul v solčavski dolini, in tudi značuje solnce; toraj so si solnce stari Slovenci tudi predstavljali kot zlato raco. In res ima raco na glavi solnčni bog Radogost med retranskimi spomeniki, in tudi na njegovi darivni skledi je obražena. Že pri Grkih najdemo, da so si solnčni žar mislili kot zlato krilo, perot,²⁾ in solnce kot zlatega tiča. Tudi nemške narodne pesmi solncu davajo zlato pero, na priliko:

Regen, Regen rusch (rausch!),
De König fährt to Busch,
Lät den Regen öwergan (Lasst den Regen übergeh'n).
Lät die Sünn wedder kamm,
Sünn, Sünn kum wedder (wieder)
Mit din golden Fedder.

Pri starih Indih se solnce veli Garudha, „alata“ krilata, in bilo je mišljeno v podobi orla. Zraven orla, laboda, sokola, gosi, je tudi raca, utva, bila solnčen simbol, ki plava v nebeskih vodah, v zračnem morji.

¹⁾ Obširnejše pri Schwartzu „Sonne, Mond und Sterne“ str. 233 itd.

²⁾ Orph. Hymn. *Ἥλεε χρυσέησιν ἀειρομενε πτερόγεσσιν.* XXII.

IV.

*Zlato prase,
Tam se pase,
Ima kela (Hauer)
Dva debela.*

Kaj je to?

Tudi ta uganjka pomeni solnce. Stari narodi so si mislili hudo nevihto kot gonjbo, lov, in solnce zver, katero so gonili in lovili viharji orjaki. V staroškandinavski mitologiji se bog solca Freyer veli Gullinborst, goldborst, zlatoščetinast, in mereseec je njegov simbol; že Finn Magnussen¹⁾ je dobro opazil: „Sic nomen Gullinborsti Freyeri approprium fuit, pro solis ipsius idolo sive simulacro habito“. Čehi pravijo, da se o božiču o polnoči pokaže „zlato prasatko“, to je, solnce, ki se omladi po zimskem ekvinoxu. Grimm govori obširneše o tem simbolu v svoji mitologiji, kamor svoje bralce napotujemo.*)

(Dalje prihodnjič.)

Lepoznanski del.

Propást srca.

Svobodno po hrvaščini posnel Josip Levičnik.

(Dalje.)

Rozina vstane, pokliče hišino ter jej mrzlo ukaže, naj jej zašije rokáv, katerega jej je bil mladi lajtenant, jo med govorom svojim nekoliko prestrastno za roko primši, po naključji malo natrgal. V drugem pa se je videlo, da je iskrenost mladenčeva srce Rozinino še bolj oledenela, — tuga njegova jo še bolj okamnena. Z nogami gazeča blago čut ženskega spola postopala je z lajtenantom kakor s kakim smrkolinom. „Poslali ste mi“ — reče mu s hladnim porugljivim glasom — „nekoliko pesmic; — evo! vračujem vam jih; služile vam bodo morebiti še kje na korist, ter naklonile vam ljubav kake prismojene deklice“. Od sramote priigra solzica potrtemu lajtenantu v oko; al tudi to je zapazila trdosrčna Rozina, toraj kar porugljivo nadaljuje: „Lej! lej! vojak — kremžak! zares, prekrasno to! Nazadnje bilo bi mi še kmalu morebiti treba klicati sluge na pomoč, da bi me rešili tacega nenadjanega prizora“.

Tako je Rozina neusmiljeno sramotila zalega mladenča, in to vpričo hišine. Ni čuda, da ga je prišla zdaj srd. Kri mu zavrè, strastno seže po britki sablji, in v hipu zabliska ostra klina nad Rozinino glavo. Hišina se od straha zgrudi; al njena gospodičina se ne gane; mirno in hladnokrvno gleda srditega in od strasti nadvladanega lajtenantu, ter z rugajočim glasom tiho in polagoma pravi: „To pač je junaštvo pred neoboroženo žensko!“ — Pri teh besedah omahne lajtenantu roka; — do konca potrtno naglo vtakne sabljo v nožnico in odide!

Zadnjikrat je videla ta trenutek Rozina svojega iskrenega častilca živega pred saboj; kajti drugo jutro našli so ga zunaj mesta — mrtvega — vstreljenega. Razžaljeno poštenje in brezupna ljubezen prignalo je bilo nesrečnega mladenča k samomoru.

Vse mesto, po katerem se je bila ta žalostinka

¹⁾ Finn Magnussen Lex. Myth. str. 131.

*) Gorenjesrbske (lužičke) narodne povesti govoré o zlatem Kundrosu, kateri o božiču iz oblakov poluka. Kundros pomeni v tem slovanskem narečju mereseec. Gotovo nam pomen besede najbolje razloži litovski kánda mordeo, sansk. khandā, sectio, khandikar, in frusta dissecare, toraj je kundros, animal mordens, prav prikladno imé za meresca.

pitan je prišel natančno po dogovoru skrivaj skozi zadnja vrata v generalovo hišo. Zdajci pričneta z Rozino spravljati ures, dragocenosti in najlepšo obleko v veliko popotno skrinjico ter odpravljati se na beg. Sredi teh priprav začujeta! — o joj! ropot korakov, približajočih se po hodišču Rozininim sobam. „Za Boga! to so koraki mojega očeta!“ — reče vsa plaha deklica. In res, ni se motila. Eden domačih slug zapazil je bil namreč kapitana, ko je tako pozno se prikradel v hišo; videl ga je iti v Rozinine sobe, ter koj to naznanil generalu; to pa le iz mrznje proti nesrečni deklici, zaradi ktere je bil nedavno prav ostro kaznovan. General je hčerko, edinico svojo, nad vse ljubil; a spoštoval je osobito tudi kapitana, odlikajoč ga s popolnim zaupanjem svojim. Na besede slugove pa je bil kar ves zdivjan. „Je li mogoča taka črna prevara moje ljubezni in mojega zaupanja!“ — zareži general; potem pa gromovito reče slugi: „Ako si me nalagal, Bog se usmili duše tvoje!“

Zgrabivši jaderno dvojce basanih pištol naglo odide iz sobe. Na srečo, — ali pa morebiti na nesrečo so bila vrata sprednje Rozinine sobe zaprta. General jezno in strastno potrka. Rozina je bila vsa prevzeta in plaha od groze. Stanice njene namreč niso imele nobenih drugih vrat memo onih v sprednjo sobo, in pred temi stal je ravno zdaj srditi oče; okna proti hodišču so imela vsa močno železno omrežje; skozi ona sprednje hišne strani na ulice dve nadstropji skočiti pa tudi ni kazalo. Vsa v obupu ozirala se je Rozina po rešitvi. Nevarnost se jej je zdela čedalje večja; — ropot na vrata sprednje sobe vedno jačji, pomoči pa od nikjer....

(Dalje prihodnjič.)

Iz českých pesní Václava Poka Poděbradskega.

Poslovenila Lujiza Pesjakova.

1.

Plavaj ladja!

(Plyň má lodko!)

Plavaj ladja mi veselo
Čez valovje modro belo,
Ako veter tudi brije,
In hripavno sova vpije.
Plavaj ladja mi drznó,
Kamor vódim te z rokó!

Tje kjer solnce zlato vzhaja
In s svetlobo nas obdaja,
Ino tje kjer ga vsakdanje
V záton pelje potovanje:
Tje mi plavaj in nazaj,
Da lepote najdeš raj!

Plavaj k bregu sladke nade,
Sprejmi radosti zaklade;
Plavaj ladja do ostrova,
Kjer blaženstva si gotova —
Plavaj hitro, nesí me
Tje do ljubice sladké!

2.

Pri zibki.

(Ukolébavka.)

Smejaj dete se mladó,
V materno poglej okó!
Žitje ti je nébo dalo,
Da boš nekdanj svet spoznalo;
Zjasni lici si
Moja sreča ti!

Rožico ti podelím,
V roko ti jo položím;
Vsaj sem za-te jo vsadila,
Da v prihodnje bo krasila
Roža te sladká
Pomladanska vsa.

Kedar zrasteš mi brhkó,
Nogce staviš vže samó,
V lepe te popeljem gaje,
Tje, v narave rajske kraje:
Venčice za-te
Spletam tam cvetné.

Ko razvežeš jezik svoj,
Ki ga dal je stvarnik tvoj,
Bodeš starše ljubkovalo
„Máma“ jih in „áta“ zvalo —
O kakó bo glas
Sládek vsaki čas!

V blagor tebi in korist
Mi otročič lep in čist,
Bodem skrbno te gojila,
Bom na tebe le pazila,
Z marnjo ti krasnó
Mikala uhó.

Bógu, dómu posvetim
Tebe dete in želim,
Da bi rastlo njima v slavo,
Spoštovalo čast in pravo,
Da boš vekomaj
Radost mi ko zdaj!

Slovenske uganjke

in njihov pomen za slovensko mitologijo.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Dalje in konec.)

V.

*Pada grah, Ded ga mlat'; —
Da je strah; Čepič mu železen bat.
 Kaj je to?*

Ta uganjka pomeni točo. Točo si misliti kot grah, in viharo oblačno nebo kot grahovo njivo, bilo je tudi pri Nemcih navadno. Grimm tudi o tem piše obširniše.

Da je tudi pri Slovanih vladal ta nazor, pričuje naša uganjka in pa ruski bogatir Pokotigorošek, ubijalec zmaja.¹⁾ Bog groma, to je, ded z železnim batom, ubija viharne daimone, katerih simboli so bili zmaji, pozoji. Med to borbo pada toča — nebeški grah (primeri: Babje pšeno, kašo), da je strah.

Po nemških povestih se palčnjaki (die himmlischen Gewitterzwerge), kateri bogu groma kuje kladvo, bat, skrivajo v grahovo polje,²⁾ to je, v viharne točonosne oblake.*)

VI.

*Taran — Taran — Kam priteče,
Sekiro meče, Vse poseče.
 Kaj je to?*

To uganjko so mi dali za razvozljanje rajni sveto-maskovski župnik Ecel, rojeni iz Žetincev na levem

¹⁾ Primeri Jakoby „Myth. Wörterb.“ sv. Ixion. ²⁾ Kuhn „Die Mythen von der Herabhohlung des Feuers“ str. 21.

*) Na delovanje groma tudi streže ta uganjka: „Mlinar mele, mlin ropoče, mesto moke dá nam toče“. Gromski hrup se misli kot ropot mlina, in gromski bog je nebeški mlinar. Slična je rusinska: „Oj na gorje Samoborje, kamen muku mele“. Mlinski krogli kamen predstavlja orodje gromskega boga, sansk. čakra — gršk. κύκλος, orodje Indrovo.

bregu Mure blizu Radgone. Njihova prislovica je bila, kedar so se nasomorili in hudega delali: „Taran balta sekira po tebi!“ Že sem v „Novicah“ obširniši članek spisal o Taran balta sekiri, in dokazal, da je Taran, od tare, poltern, schlagen, bil bog groma in bliska, in se vjema v bistvu in pomenu z vediškimi Taranis in starokelt. Taranukom, da je balta, kar pomenja sekira pri ogerskih Slovencih, pri Čičih, baltij pri Bolgarih, balta pri Srbih, Rusih in Rusinih, in je po Slovanih prišla v madžarščino, novogrščino in turščino, bila simbol bliska. Enako je sekira bila znamenje boga bliska pri Grkih (Zeus λαβρανδης) in po Castrénu se finski bog groma Ukka veli: „Beilherr“, kako se je finsko ime prestavilo v nemščino (Castrén Finn. Myth. str. 314), in po nemških narodnih povestih: Hakelmann (Nordd. G. 236.).

(Konec prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Gorice 31. marca. —x+y. — „Slov. Narod“ je prinesel ni davno dopis iz Gorice, v katerem se vladi svetuje, naj bi poklicala k primorskemu namestništvu za svetovalca kakega pravega Slovenca. Dopisnik je tudi — ne imenovaje ga — pripravnega moža nasvetoval, rekoč, da po tem spoznamo, ali nam hoče biti novo ministerstvo oziroma novi naš namestnik Tržaški pravičen in prijazen ali ne. Ko smo oni sestavek čitali, imeli smo ga za „pium desiderium“. Veseli nas, da smo se motili. Hitreje, ko smo se zanesli, izpolnila je „Wiener Zeitg.“ od 28. t. m. gorečo našo željo. Vrli glavar Tominski p. g. Andr. Winkler — kajti on je neimenovani priporočenelec „Narodovega“ dopisnika — je imenovan c. k. namestništveni svetovalec 2. vrste v Trstu. Zdaj imamo pravega moža na pravem mestu. Slava ministerstvu za modri in pravični ta čin! Bog daj, da ne bi bil zadnji. — Glasoviti Favetti, ki je zdaj opravilnik neke zavarovalne družbe Milanske, prišel je te dni pogledat Gorico. Slišim, da zahteva od tukajšnjega municipija penzijo (zdaj dobivajo samo otroci njegovi nekaj stotin podpore). Opira se F. na to, da je zdaj pomiloščen in da je toraj oživela njegova pravica do zaslužene pokojnine; ali pa, da naj mu dajo poprejšnjo službo (mestno tajništvo). V telovadnici gimnastične družbe smo slišali v nedeljo in ponedeljek streljanje z možnarji, ne vem, ali je veljalo F-i-ju ali čemu. — „Katol. politiško društvo“ je imelo 29. t. m. nekaj občni zbor, v katerem je predsednik dr. Doljak poročal o svojem potovanju v Rim in o sprejemu pri sv. Očetu. Po slovenski se ni nihče oglasil, bodi, da ni bilo Slovencev v zboru, bodi, da so se že vsi slovenski udje italijanski navadili, od kar je g. predsednik v „Vaterland-u“ trdil, da znajo vsi tukajšnji Slovenci laški. Čudno, da se Lah naš jezik tako težko in neradi učé!

Rojan pri Trstu 27. sušca. — Naši čitalnici, ki se z velikim trudom gledé na tukajšnje razmere, dobro naprej pomikuje, je pristopilo tudi nekoliko vnanjih udov, med ktere morem posebno kot podpornike šteti gg.: Franceta Hafnerja iz Stare Loke in Franja Pintarja od sv. Duha pri Loki. Srčno hvalo jim izrekam v imenu odborov, kar mi je tem veselejša naloga, ker sta omenjena gospoda moja rojaka.

Ivan Dolinar, društveni tajnik.

Iz Koborida na Gorišk. 18. marca. (Zakas.) Močvir med Koboridom in Staraselom ima že zdaj strašne nasledke. Blizo 200 oralov travnikov in pa cesta, ki pelje iz Koborida na Laško, je pod vodo. Čujte veliko nesrečo. 16. dne t. m. odrinilo je veliko mož iz Berginja v Koborid, da bi se odtod na železnico podali.

Z njimi sta prinesla dva mladenča culice, gotovo svojih očetov, do Koborid-a, in vrnila sta se zvečer domu. Po nesreči zaideta v temni noči iz prave poti na stezo, in šla sta, kam? — v močvir, pa še vedno misleča, da hodita v vodi po cesti. Eden izmed nju je sicer srečno priplaval na drugo stran; al drugi, komaj zakliče tovaršu: „idi sem, bova kmalu na suhem“ (stal je na vrbjem grmu), stopi v globoko strugo potoka Idrice, in vtone. Tovarš, ves moker, v tami se ni še zavedel, kje da je, zato pomagati nesrečnemu ni mogel. Še le danes zjutraj so ga iz vode izvlekli. — Vlada želi, če ravno ne z velikimi stroški, tukajšnje ljudstvo podpirati, da bi se močvir posušil, al žalibog, da ono posluša raje kacega svojeglavneža, svetom izvedenih mož se pa posmehuje. Res je, da se močvirje ne dá posušiti brez stroškov; al stroški ne bodo zavrženi, ampak po posušenem močvirju donašali bodo dobre obresti. Če vlada ljudi k temu delu ne prisili, vse bode zastonj. Zdramite se možje! sicer bode močvir v prihodnje še več ljudi z vozom in konji pokopal, in če tudi to ne, bode pa mrzlica (trešelka) na stotine ljudi v grob spravila. Prebivalec močvirja....

Iz Maribora. (Sklepi katoliško-političnega društva; konec.) — 5) Očitno izpovedamo, da nam katoliškim državljanom nikakor po volji ni, ako postava (§. 6 od 25. maja 1868 in §. 48 od 14. maja 1868) dopušča, da se šolske službe vsakemu, naj si tudi ni naše vere, podati morejo. Kje bi katoliški stariši, ako se ta postava izvršuje, poročstva imeli, da se njih otroci v pravem duhu izredé, kar vendar postava sama (§. 1 od 14. maja 1869) kot poglobitno reč pri ljudski šoli naglašá? 3) Ravno tako nam nikakor po volji ni, ako postava (§. 2 od 25. maja 1868) tirja, da posvetnemu učitelju ni treba celó nič v misel jemati vsega tega, kar je katoliškim kristijanom sveto in drago. S tem se pa tudi postava sama pobija; kajti v §. 1 post. od 14. maja 1869 je izrečeno, da je v ljudskih šolah poglobitna reč, mladež po navodu sv. vere čedno izrejšati. Bode li mogel katehet sam v zeló malih urah na teden to dognati, ako mu učitelj v toliko urah, ki so mu odločene, ničesar ne pomaga? Slednjič tudi izrekamo, da se ne smejo v naše šole vpeljevati bukvice (berila), kakoršne so nove po duhu novih postav spisane, v kterih ni ne duha ne sluha ne o Bogu, ne o Kristu, ne o katol. cerkvi, ne o krščanskem življenji. Če se otroci v šoli strahú božjega ne unamejo in čednega življenja po duhu sv. kat. cerkve ne privadijo, bolje za nje, da v šolo ne hodijo.

Srednjava v Bohinji 24. marca. (Žive želje Bohinjcev.) „Danes je oni dan, ko sem bil v soldate dan“ — tako premišlujejo naši fantje danes, ko je bil odločen dan v pričo našega gospoda okrajnega poglavarja vložiti prošnjo za oproščenje od vojništva. Bohinjcev je letos okoli 60 v 20. letu starosti, in ti vsi so ravni in visoki ko jelka, pa zdravi ko postrv v Bohinjskem jezeru. Al planinci neradi zapuščajo svoje ljube gore. ter skrbno zahtevajo postavno oproščenje biti, ker so 1) edini sinovi očeta, ki si sam ne more nič več prislužiti, ali pa edini sinovi matere vdove; 2) po očetovi smrti edini vnuki starega očeta, ki si sam ne more nič prislužiti, ali stare matere vdove, ktera nima lastnega sina, 3) bratje popolnoma osiroščenih bratov ali sester, ali bratov, ki že stojé v redovni vojski ali v rezervi. Tacih je tukaj dovolj, ker Bohinjci so duševno in telesno sposobni za častno vojno dolžnost. Srčni in močni se ne bojé sovražnika, radi in veseli branijo svoj dom in rod; le britko se jim zdi, grenki kruh med tujci jesti in v dolgem času žalostno zamišljenim čakati, da jim srce počí. — Ali ni škoda, da naših lepih Gorencev mnogo mnogo gnoji veroneško močvirje in debrečinsko